

Osobní doklady biskupa Štěpána Trochty

► **Petra Gabrielová**

Úvodem

Jedním ze soudních procesů vedených proti členům Církve římskokatolické, jejichž cílem bylo odstranit z aktivní služby ty osoby, které se stěžejním způsobem podílely na duchovní, právní a administrativní správě diecéze, bylo odsouzení litoměřického biskupa Štěpána Trochty a kněží Františka Rabase, Františka Vlčka a Bohumila Landsmanna. Tito čtyři duchovní litoměřické diecéze byli Nejvyšším soudem v Praze 23. července 1954 odsouzeni v soudním procesu za údajný trestný čin velezrady a vyzvědačství.¹ Štěpán Trochta byl odsouzen na dvacet pět let odnětí svobody, Bohumil Landsman na sedm let, František Rabas na dvacet let a František Vlček na patnáct let.

Prošetřování jejich kauzy dokumentuje vyšetřovací spis, uložený v Archivu bezpečnostních složek pod archivním číslem V-2309 MV, který zahrnuje tři svazky a šest obálek.² Jedna z obálek obsahuje osobní doklady Štěpána Trochty, které byly vybrány pro účel této malé edice dokumentů. Ve složce dokumentace číslo 12 nacházíme Trochtův jmenovací biskupský dekret, jeho školní zprávu, domovský, rodný a křestní list, rodný a křestní list Jana Trochty a oddací list jeho rodičů Františka a Anny Trochtových.

Doklady byly nalezeny Státní bezpečností v říjnu 1952 při domovní prohlídce v rodinném domě Marie Zbrojové³ v Mělníku, kde byly v souvislosti s plánovaným Trochtovým odchodem do exilu uschovány, aby byly připraveny na odvoz do zahraničí. Právě skutečnost, že Štěpán Trochta své osobní doklady ukryl, byla použita jako důkaz jeho plánovaného útěku z republiky, a proto také tyto dokumenty nacházíme v Rozhodnutí o předložení věcných důkazů soudu pod bodem číslo 12. Protože se předpokládalo, že případný úspěšný útěk umožní Trochtovi referovat v zahraničí o postavení církve v Československu, byl jeho doložený pokus o odchod do exilu použit komunistickou justicí jako jedno z potvrzení údajné Trochtovy velezrady a špionáže.⁴

1 Rozsudek Nejvyššího soudu v Praze sp. zn. 1 T 20/54.

2 Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), fond vyšetřovacích spisů centrály (dále f. V-MV), archivní číslo (dále jen arch. č.) V-2309 MV.

3 Marie Zbrojová působila v obecné škole v Mělníku jako katechetka. Od roku 1950 zajišťovala doručování korespondence internovaných řeholníků a později také litoměřického biskupa Trochty. V době vyšetřování byla ve vysokém stupni těhotenství, v prosinci 1952 porodila dceru a v březnu 1953 ji Krajský soud v Praze odsoudil za údajnou velezradu a vyzvědačství k deseti letům odnětí svobody. ABS, f. V-MV arch. č. V-331 MV.

4 Postulování trestných činů, např. poškozování zájmů republiky v zahraničí, velezrada, špionáž

Dokumenty jsou v článku zveřejněny formou reprodukce snímáním v datové podobě (skenováním). Rozměr velikosti originálu archiválie je uveden v následné citaci. Doklady jsou v článku řazeny chronologicky, podle data svého vzniku a jsou opatřeny registry a poznámkovým aparátem. Samotným reprodukcím archiválií předchází pro přehlednost celkový seznam zveřejněných dokumentů i s registry. Pokud budou reprodukce vybraných osobních dokladů využity historiky k dalšímu bádání o životě a působení Štěpána kardinála Trochty, splní tato malá edice dokumentů svůj účel.

Životopis Štěpána Trochty

Životní příběh a dílo Štěpána Trochty byly již několikrát zpracovány⁵ a jeho životopis je všeobecně známý. Přesto pro úplnost studie předkládám jeho životopisnou osu.

Člen kongregace salesiánů a litoměřický biskup Štěpán Trochta se narodil 26. března 1905 ve Francově Lhotě manželům Anně a Františkovi Trochtovým. Po studiích v italském Turínu přijal v červenci 1932 kněžské svěcení a poté působil krátce v prvním salesiánském centru v Československu – ve Fryštáku na Moravě, a později v Ostravě. Od roku 1934 pracoval na vzniku salesiánského ústavu v Praze-Kobylicích, kde později uplatnil svoje schopnosti i jako jeho ředitel. V květnu 1942 byl zatčen gestapem a až do osvobození Československa vězněn nejprve v Terezíně, později v Mauthausenu a nakonec v Dachau. V listopadu 1947 přijal biskupské svěcení a nastoupil do Litoměřic po biskupu Antonínu Weberovi, který odešel na odpočinek. Trochtovo diplomatické umění bylo využito především v následujících letech, kdy byla církev, jako jeden z nejlépe organizovaných a vnitřně pevných ideových opozičních směrů vůči nastupujícímu komunistickému režimu, pronásledována. Od března 1948 do dubna 1949 vedl jednání se zástupci státu, kteří se systematicky snažili církev dovést k podřízenému postavení totalitní moci. Od roku 1950 byl internován, v lednu 1953 zatčen a v červenci 1954 odsouzen za údajnou velezradu a vyzvědačství na dvacet pět let odnětí svobody. V komunistických lágrech byl vězněn do tzv. velké amnestie v květnu 1960, po propuštění pracoval v dělnických profesích. V roce 1962 mu byl ze strany státu nabídnut předčasný odchod do penze a určeno místo pobytu v Charitním domě v Táboře a později v Radvanově u Mladé Vožice, kde se sešel s obdobně předčasně

atd. bylo prokurátory v komunistickém Československu užíváno ve zmanipulovaných soudních procesech vedených proti opozici jako jeden ze způsobů vytváření všeobecné představy, že daná osoba byla po právu odsouzena.

5 Štěpán kardinál Trochta. Ed. Čeští salesiáni. Řím 1984; NOVOSAD, J.: *Štěpán Trochta – svědek „T“*, Portál, Praha 2001; NOVOSAD, J.: *Štěpán Trochta – všední den „T“*, o. p. s. Francovka, Francova Lhota: 2005; KUČERA, J.: *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*, Portál, Praha 2006. Dále byla k Trochtovu působení vydána řada odborných studií, např. KOURA, P.: *Protinacistická odbojová činnost Štěpána Trochty*. In: *Osobnost v církvi a politice: čeští a slovenští křesťané ve 20. století*. Eds. MAREK, P., HANUŠ, J., Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2006; PLACHÝ, J.: *Biskup Trochta v hodině velké zkoušky*. In: *Securitas Imperii. č. 11*, ÚDV, Praha 2005, a další.

penzionovaným pražským arcibiskupem Josefem Beranem, „uvolněným“ z internace, a s amnestovanými politickými vězni olomouckým světícím biskupem Stanislavem Zelou a premonstrátským opatem Augustinem Machalkou. Na litoměřický stolec se mohl vrátit až v září 1968. O půl roku později byl papežem Pavlem VI. jmenován kardinálem *in pectore* (bez veřejného vyhlášení). Oficiálně bylo jeho jmenování zveřejněno Vatikánem až v dubnu 1973.

Kardinál Trochta zemřel 6. dubna 1974 po bouřlivé diskusi s krajským církevním tajemníkem Karlem Dlabalem.

Seznam reprodukováných dokumentů

Dokument I

15. červenec 1917, Francova Lhota

Školní zpráva žáka 4. třídy Štěpána Trochty, vydaná Obecnou školou ve Francově Lhotě ve školním roce 1916/1917 a podepsaná správcem školy a třídním učitelem Janem Kubou a katechetou Josefem Nevtípílem.

Dokument II

6. červen 1929, Francova Lhota

Rodný a křestní list Štěpána Trochty, vydaný Římskokatolickým farním úřadem ve Francově Lhotě, spravovaným farářem Štěpánem Nevrlým.

Dokument III

22. prosinec 1941, Francova Lhota

Rodný a křestní list Jana Trochty, vydaný Římskokatolickým farním úřadem ve Francově Lhotě, spravovaným farářem Štěpánem Nevrlým.

Dokument IV

22. prosinec 1941, Francova Lhota

Oddací list Františka a Anny Trochtových, vydaný Římskokatolickým farním úřadem ve Francově Lhotě, spravovaným farářem Štěpánem Nevrlým.

Dokument V

17. září 1946, Francova Lhota

Domovský list Štěpána Trochty, vydaný obcí Francova Lhota a podepsaný členem rady Františkem Šulákem a předsedou místního národního výboru Janem Kabrhelem.

Dokument VI

27. září 1947, Castel Gandolfo

Papežská pověřovací listina, adresovaná Štěpánu Trochtovi, na základě které byl jmenován litoměřickým biskupem, vydaná římskou kurií, podepsaná za apoštolského kancléře Arthurem Mazzonim a Vincenzem Bianchim Cagliem, a opatřená pečeti papeže Pia XII. s vyobrazením svatých Petra a Pavla.

Reprodukce

Dokument I

15. červenec 1917,⁶ Francova Lhota

Školní zpráva žáka 4. třídy Štěpána Trochty, vydaná Obecnou školou ve Francově Lhotě ve školním roce 1916/1917 a podepsaná správcem školy a třídním učitelem Janem Kubou a katechetou Josefem Nevτίpilem.

Školní zpráva.

Štěpán Trochta ročník 4. třída
Štěpán Trochta ve škole
 Vychovatel: *Jan Kuba* třídní učitel: *Josef Nevτίpilem*

| | 1 | 2 | 3 | 4 |
|-------------------------|---|---|---|---|
| Chvilky | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Čtení | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Práce | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Čas | 2 | 2 | 2 | 2 |
| Ústní | 2 | 2 | 2 | 2 |
| Výukové hry | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Talíř a učební pomůcky | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Předmět (předmět) | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Předmět (předmět) | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Čtení a písničky | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Kresba | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Spis | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Předmět | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Čtení učebnice | | | | |
| Čtení knih (učebnice) | | | | |
| Talíř učebnice předmětů | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Předmět (předmět) | 1 | 1 | 1 | 1 |
| Předmět (předmět) | | | | |

Školní zpráva vydaná dne 15. července 1917.
 Správce školy: *Jan Kuba*
 Třídní učitel: *Josef Nevτίpilem*

Jan Kuba *Josef Nevτίpilem*

Originál, tiskopis, papír, 1 list, 34 x 20,5 cm

Zdroj: ABS; f. MV-V, arch. č. V-2309 MV.

6 Dokument není datovaný. Bylo uvedeno datum posledního vyučovacího dne, ke kterému bylo vysvědčení vydáno.

Dokument II

6. červen 1929, Francova Lhota

Rodný a křestní list Štěpána Trochty, vydaný Římskokatolickým farním úřadem ve Francově Lhotě, spravovaným farářem Štěpánem Nevrlým.

Republika československá.

Číslo 179

Země Československo

Faš. okres Val. Bžov
(statistický území)

Okres Čáslav

Děkanský Val. Nevrlý

Fara Francova Lhota

Rodní a křestní list.

obdržel rodni a křestní knihy Sv. C. list 179 dovozdil se tímto úředně, že
v obci (místě, ulici, čísla) Francova Lhota č. 22
dne (vypí) šestnáctého května 1929 1929

~~státní~~ set ~~plát~~ číslo 179/1929

se narodil(a) a dne (j. rok) 17 června 1905 ve Francově
obci (místě, ulici, čísla) Štěpánem Trochou die římskokatolického
občana pokřtěn(a) by(a) manželky sv. Anna
(rodni a křestní jméno) Štěpán Štěpán

Otec* Štěpán Trochta, občan v Francově Lhotě, nyní v Francově Lhotě,
občan v Francově Lhotě, nyní v Francově Lhotě, nyní v Francově Lhotě,
rod. 18. 1881

Matka* Anna, občan v Francově Lhotě, nyní v Francově Lhotě, nyní v Francově Lhotě,
nyní v Francově Lhotě, nyní v Francově Lhotě, nyní v Francově Lhotě,
rod. 18. 1881, jid. 18. 1905

Křtil dít, pán: Štěpán Štěpán, farář
Křtilci: Čestmír Nevrlý, občan v Francově Lhotě, nyní v Francově Lhotě,
rod. 18. 1881

Porodní asistentka: Lena Němčičková, ob. v Francově Lhotě
Pomáhka:

Právop. záznamová příloha a ostatní údaje:
Farní úřad v Francově Lhotě k číslu 179/29

 Štěpán Nevrlý

* Rodni a křestní jméno, příjmení, čas narození a jid. jako v mateřské.

Formulář číslo 179/29, vydán v Praze 1929, číslo 179/29

Originál, tiskopis, papír, 1 list, 34 x 19,5 cm

Zdroj: ABS; f. MV-V, arch. č. V-2309 MV.

Dokument III

22. prosinec 1941, Francova Lhota

Rodný a křestní list Jana Trochty,⁷ vydaný Římskokatolickým farním úřadem ve Francově Lhotě, spravovaným farářem Štěpánem Nevrlým.

Protestanten Böhmen und Mähren
 Protestanten Czech u Morava
 Land: Mähren-Schlesien
 Zeme: moravskoslezská
 Pola Bezirk: Witt. Bezirk
 Pola okres: Witt. Bezirk
 Gerichtsbezirk:
 Soudeční okres: Witt. Kreis

C. Zahl:
 Jaha. Nr.: 1311
 Familien-Nr.:
 Erziehung: allgemein
 Diözesan:
 Dekanats: Witt. Dekanat
 P. k. Pfarrei:
 P. k. Seelsorge: Francova Lhota

Geburts- und Taufschein.
Rodný a křestní list.

heutigem Geburts- und Taufzettel, Band: 7, Seite: 137 wird hiermit amtlich besorgt,
 ledigst rubel a křestní matřičky, stran: _____, strana: _____
 (Zur Zeit des Todes, bei
 die v obli pasce, etc., etc.)
 die je bezmorta: _____, _____, _____ Eintragung
 der sein: _____, _____, _____ jeden tage

geboren und am _____ im Jahre _____ von hiesiger Pfarrei Francova Lhota
 zu _____ an _____
 in der _____ Kirche St. Johannes nach ritisch-katholischem Ritus
 v christum Pater Štěpán nach ritisch-katholischem Ritus
 getauft wurde ein chlapec Sohn - Tochter:
 bei: gebürt matřičky opis - obraz:
Vor- und Zunamen: Jana Trochta
Křestní a rodné jméno: Jana Trochta
Vater: Jan Trochta, narozený v Francově Lhotě, v obci Witt.
Otec: _____
Mutter: Marie Trochta, narozená v Francově Lhotě, v obci Witt.
Matka: _____
Paten: Štěpán Nevrlý, farář v Francově Lhotě, v obci Witt.
Knoři: _____
Geburtsassistentin: Marie Trochta, narozená v Francově Lhotě, v obci Witt.
Porodní asistentka: _____
Anmerkung: _____
Poslední: _____

Mit eigenhändiger Unterschrift des Unterzeichneten wird bescheinigt besorgt:
 Vlastnoručně poskytnut a účelově ověřeno parafou: _____
Rim. katol. Pfarrent _____ **am** _____ **1941**
Rim. katol. farní úřad v _____ **den** _____



Originál, tiskopis, papír, 1 list, 29,5 x 20,5 cm

Zdroj: ABS; f. MV-V, arch. č. V-2309 MV.

7 Jan Trochta, narozený 8. dubna 1833, byl zřejmě dědem Štěpána Trochty z otčovy strany.

Dokument IV

22. prosinec 1941, Francova Lhota

Oddací list Františka a Anny Trochtových,⁸ vydaný Římskokatolickým farním úřadem ve Francově Lhotě, spravovaným farářem Štěpánem Nevrlým.

Protektorat Böhmen und Mähren.
 Protektorat Čechy a Morava
 Land: Mähren-Schlesien
 Zentr. matrikelamt
 Pola. Bezirk: St. Znojmo
 Pola. Nr.:
 Gerichtsbezirk: St. Nikolaus
 Soudní okres:

G.-Zahl: 1296
 I.-Nr. Nr.:
 Familien: Oládky
 Antragsnr.: oládky
 Dekan: St. Nikolaus
 Dikasteri:
 R. u. Pfarramt: Francova Lhota
 R. u. farnost:

Traugungsschein. Oddavkový list.

Hierigen Traugungsamt, Band: 7, Seite: 112 wird hiermit amtlich bescheinigt, dass
 obige oddavkové matky, svatek: strana dřívešlých se této úřední, le
 v občině své svatek: Francova Lhota
 am 22. prosince 1941 Katolický farní úřad Eintrauen
 des 22. pro jeden rok

von hochw. Herrn Stephan Nevrlý, Pfarrer
 in Gegenwart der Zeugen (die = Anna Trochtová, nevěsta, František Trochtý, svatek)
 nach römisch-katholischem Ritus kirchlich getraut wurden.
 podle římsko-katolického obřadu církevně byli svatáni:
 Brautigam: František Trochtý, svatek, Anna Trochtová, nevěsta
 Zeisich: Anna Trochtová, nevěsta, František Trochtý, svatek

Braut: Anna Trochtová, nevěsta, František Trochtý, svatek
 Nevěsta: Anna Trochtová, nevěsta, František Trochtý, svatek

Anmerkung:
 Poznámka:

Mit eigenhändiger Unterschrift des Unterscheidenden und beigedrucktem Amtssiegel bescheinigt:
 Potvrzuje vlastnoručně podpisem a státním razítkem:

Röm. kath. Pfarreramt St. Nikolaus am 22. prosince 1941
 Röm. kath. farní úřad v. Francova Lhota des



* Pfarren und Tochter, Ordens, Klöster, Seelsorgeämter, Gerichtsbezirk, Religion, Staat, Matrikelamt
 * Dieser Schein ist öffentlich, gesetzlich, kirchlich, und weltlich, und kann, ohne weiteres, wieder durch eine neue, öffentliche Ehe
 Nr. 2. 1941 - 2. 1941

Originál, tiskopis, papír, 1 list, 29,5 x 20,5 cm

Zdroj: ABS; f. MV-V, arch. č. V-2309 MV.

8 František Trochta a Anna, rozená Trochtová, byli rodiči Štěpána Trochty.

Dokument V

17. září 1946, Francova Lhota

Domovský list⁹ Štěpána Trochty, vydaný obcí Francova Lhota a podepsaný členem rady Františkem Šulákem a předsedou místního národního výboru Janem Kabrhelem.

3

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA.

ZEMĚ: MORAVSKOSLEZSKÁ  POL. OKRES: UHERSKÝ BROD
Čís. 260/46

LIST DOMOVSKÝ

JMĚ
obec FRANCOVA LHOTA

STVŘUJE, ŽE

Trochta Štěpán

CHARAKTER NEB ZAMĚSTNÁNÍ **kněz**

NAROZENÍ: **26. března 1905**

STAV: **svobodný**

MÁ V TĚTO OBCI PŘÁVO DOMOVSKÉ,
JEHOŽ NABYL: **Zrozením po otci Františku Trochtovi**
FRANCOVA LHOTA, dne 17. září 1946.

PODPIS VLASTNÍ RUKY TOTOHO, KOMU SE LIST DOMOVSKÝ VYDÁ:

ČLEN RADY:  PŘEDSEDA MNV: 



Štampový nápis: Vy. 142 148a • Praha II. 1544 • d. 1937.

Originál, tiskopis, papír, 1 list, 21 x 15 cm

Zdroj: ABS; f. MV-V, arch. č. V-2309 MV.

9 Domovský list dokládá domovské právo, které vázalo občana ke konkrétní obci.

Dokument VI27. září 1947, Castel Gandolfo¹⁰

Papežská pověřovací listina, adresovaná Štěpánu Trochtovi, na základě které byl jmenován litoměřickým biskupem¹¹ vydaná římskou kurií, podepsaná za apoštolského

10 Castel Gandolfo je italské město ležící třicet kilometrů směrem na jih od Říma. Stojí zde letní papežská rezidence.

11 Pius Episcopus, Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Capitulo Ecclesiae Cathedralis, Clero et Populo Civitatis et Diaecesis Litomericensis salutem et apostolicam benedictionem. Hodie Nos, de venerabilium Fratrum Nostrorum S.R.E. Cardinalium consilio, dilectum Filium Stephanum Trochta, Societatis S. Francisci Salesii sodalem, Collegii „Cardinalis Kaspar“ Pragae Moderatorem, ad cathedralem Ecclesiam vestram Litomericensem, suo in praesenti destitutam Pastore, apostolica auctoritate elegimus ipsum illi Episcopum praefecimus et Pastorem. De qua re vos omnes Nostris hisce Litteris certiolem facimus vobisque in Domino mandamus ut eumdem Stephanum, electum vestrum Episcopum, tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum devote recipientes ac debito pro sequentes honore, salubribus illius monitis ac mandatis obedientiam praestetis ita ut ille vos devotionis filios et vos eum patrem benevolum invenisse gaudeatis. Volumus autem ut, cura et officio Ordinarii, qui modo diaecesim vestram regit, hae Litterae Nostrae publice perlegantur tum in capitulari conventu qui primus post eas acceptas habebitur, tum ab ambone in ecclesia cathedrali, primo adveniente die festo de praecepto recolendo. Datum ex Arce Gandulphi, anno Domini millesimo nongentesimo quadragesimo septimo, die vicesima septima Septembris mensis, Pontificatus Nostri anno nono.

Pro S.R.E. Cancellario
Arthurus Mazzoni
Vincentius Bianchi Cagliesi

Pius, biskup, služebník služebníků Božích, milým synům z katedrální kapituly, kléru a lidu města a diecéze litoměřické pozdrav a apoštolské požehnání.

Vybral jsem dnes ze své apoštolské moci a ustanovil, na radu svých ctihodných bratří kardinálů svaté církve římské, k vaší katedrále litoměřické, toho času bez pastýře, za biskupa a pastýře milého syna Štěpána Trochtu, člena Společnosti sv. Františka Saleského, ředitele Koleje kardinála Kašpara v Praze.

Zpravuji vás všechny tímto listem o svém rozhodnutí a v Pánu vám ukládám, abyste Štěpána Trochtu, který byl zvolen vaším biskupem, zbožně přijali za otce a pastýře svých duší a následovali jej s patřičnou úctou, a abyste prokazovali poslušnost jeho prospěšným napomenutím a nařízením; tak se budete radovat, že on ve vás našel věrné syny a vy jste v něm našli laskavého otce. Žádám dále, aby ordinář, který vaši diecézi spravuje, zajistil, že tento můj list bude veřejně přečten při zasedání kapituly, konané jako první po přijetí tohoto listu, i od ambónu v katedrále podle uvážení o nejbližším svátku.

Dáno z Castel Gandolfa léta Páně 1947, dne 27. měsíce září, v devátém roce mého pontifikátu.

Za kancléře svaté církve římské
Arthurus Mazzoni
Vincenzo Bianchi Cagliesi

kancléře Arthurem Mazzonim¹² a Vincenzem Bianchim Cagliem¹³ a opatřená pečetí papeže Pia XII. s vyobrazením svatých Petra a Pavla.



Originál, rukopis, pergamen, latinsky, 25,5 x 42 cm, přivěšena pečeť vydavatele

Zdroj: ABS, f. MV-V, arch. č. V-2309 MV.

12 Mons. Arthuro Mazzoni byl v letech 1928–1939 podsekretářem Kongregace pro svátosti.

13 Mons. Vincenzo Cagliesi Bianchi byl v letech 1926–1950 přednostou Apoštolského kancléřství.